

OBRAZAC
SUDJELOVANJA U SAVJETOVANJU O NACRTU PRAVILNIKA

Naziv nacrtu zakona, drugog propisa ili akta	PRIJEDLOG NACIONALNE STRATEGIJE POTICANJA ČITANJA (2015. – 2020.)	
Naziv tijela nadležnog za izradu nacrtu	MINISTARSTVO KULTURE	
Razdoblje savjetovanja (<i>početak i završetak</i>)	23.4.2015. – 20.05.2015.	
Naziv/ime sudionika/ce savjetovanja (pojedinac, udruga, ustanova i sl.) koji daje svoje mišljenje i primjedbe na nacrt zakona, drugog propisa ili akta	<i>Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica</i>	
Tematsko područje i brojnost korisnika koje predstavljate, odnosno interes koji zastupate	<i>gradska narodna knjižnica sa županijskom matičnom funkcijom</i>	
Ime i prezime osobe/a koja je sastavljala primjedbe ili osobe ovlaštene za zastupanje	Ljiljana Vugrinec <u>Kontakt</u> E-mail: ljiljana@knjiznica-koprivnica.hr Telefon: 048/622-363 (104)	
Datum dostavljanja obrasca		
Jeste li suglasni da se ovaj obrazac, s nazivom/imenom sudionika/ce savjetovanja, objavi na internetskoj stranici nadležnog tijela? ¹	DA	NE

Načelne primjedbe na Prijedlog Nacionalne strategije

Primjedbe na pojedine dijelove Prijedloga Nacionalne strategije

Str. 4. i str. 17.

IZJAVA O VIZIJI

"Oprez! Čitanje vam može promijeniti život."

¹ Sukladno Zakonu o zaštiti osobnih podataka (NN 106/12), osobni podaci neće se koristiti u druge svrhe, osim u povjesne, statističke ili znanstvene svrhe, uz uvjet poduzimanja odgovarajućih zaštitnih mjera. Anonimni, uvredljivi ili irrelevantni komentari neće se objaviti.

PRIMJEDBA: Umjesto da se započeni s riječi „Oprez!“, koja ukazuje na nešto negativno, na neku opasnost, bilo bi bolje izabrati pozitivniji početak, koji će pozivati, a ne upozoravati. Također, kad se govori o tome da čitanje može promijeniti život, trebalo bi uputiti poruku i da se radi o promjeni na bolje - što sada iz izjave nije vidljivo.

PRIJEDLOG: Bolji bi bio afirmativan pristup, primjerice, poput slogana Noći knjige 2015. :“Knjige (ili: čitanje) mijenjaju (mijenja) život na bolje....”

Str. 7.

"Prema podacima na stranicama NSK temeljenima na izvješćima županijskih matičnih službi narodnih knjižnica, pokrivenost mreže narodnih knjižnica osigurana je za 80 % stanovnika RH, dakle za 20 % stanovnika nije osigurana dostupnost knjižničnih usluga u mjestu stanovanja."

PRIMJEDBA:

PODATAK NIJE TOČAN - TJ. KRIVO JE PROTUMAČEN I IZNESEN PODATAK O DOSTUPNOSTI KNJIŽNIČNIH USLUGA. Broj stanovnika kojima je osigurana dostupnost knjižničnih usluga u mjestu stanovanja daleko je manji od 80% tj. daleko veći postotak stanovništva od njih 20% nema dostupnu knjižničnu uslugu u svome mjestu stanovanja - a to su sva ona mjesta, tj. naselja, koja nemaju knjižnice, a nemaju ni bibliobusno stajalište.

OBRAZLOŽENJE:

Županijske matične službe IZVJEŠTAVAJU o broju jedinica lokalne uprave (gradova, općina) u kojima je osigurana knjižnična usluga i ukupnom broju stanovnika na tom području, a ne dostavljaju podatke o tome koliko stanovnika neke županije ima knjižničnu uslugu u svome mjestu stanovanja.

U izvješću Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo o broju knjižnica i njihovom obuhvatu na stranicama NSK za 2013. (<http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Poslovanje-i-usluge-narodnih-knj%C5%BEenica-u-Republici-Hrvatskoj-u-godini-2013..pdf>) konkretno stoji:

"Od ukupnog broja od 4.284.889 stanovnika, 3.430.077 (ili 80%) stanovnika obuhvaćeno je nekim oblikom narodnoga knjižničarstva."

Međutim, ovaj podatak se odnosi na ukupan broj stanovnika gradova i općina na čijem području postoje knjižnične usluge narodne knjižnice (stacionirane ili pokretne), ali ne znači istovremeno da takva usluga postoji u svim mjestima stanovanja na tom području. U pravilu, jedna općina ima jednu knjižnicu (ako ima ikakvu), a može imati i do više desetaka naselja na svome području. Ako područje pokriva pokretna knjižnica, usluga može biti dostupna u više naselja neke općine, ali u većini slučajeva opet ne u svima.

PRIMJER KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE:

- u 2015. pokrivenost uslugama narodne knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji iznosi 100%, ako se gleda pokrivenost jedinica lokalne uprave knjižničnim uslugama, s obzirom da sva tri grada i dvije općine od njih 22 imaju stacioniranu knjižnicu, a 20 preostalih općina koristi usluge dva bibliobusa (17 općina pokriva koprivnički, a 3 općine križevački bibliobus).

- to znači da **knjižničnu uslugu stacionirane knjižnice u svome mjestu** imaju stanovnici **5 naselja** (tri grada i dva općinska središta), dok **uslugu pokretne knjižnice u svojim mjestima** stanovanja imaju stanovnici ukupno **80 naselja** u kojima stajališta imaju naša dva bibliobusa (koprivnički pokriva 46 naselja u 17 općina, a križevački čak 34 naselja u 3 općine, jer obilazi područje brdsko-planinsko područje Kalničkog prigorja gdje se nalazi vrlo veliki broj raštrkanih, a međusobno dosta udaljenih malih naselja)

- međutim, u Županiji postoji ukupno **264 naselja**, a vidljivo je iz gore navedenog da **knjižničnu uslugu u svome mjestu stanovanja** imaju stanovnici ukupno svega **85 naselja** - ili samo 32% naselja od ukupnog broja naselja u Županiji

- gledano u postotku prema broju stanovnika, proizlazi da **oko 60% stanovnika Županije ima knjižničnu uslugu u svojim mjestima, a oko 40% ih to nema**

- iako je, dakle, knjižnična usluga dostupna u 100% jedinica lokalne uprave, odnosno, **100% stanovništva jest POTENCIJALNO OBUHVACENO** nekim oblikom knjižnične usluge, te usluge ipak nema u 68% od ukupnog broja naselja, odnosno, **40% stanovništva ne može koristiti knjižničnu uslugu u svome mjestu stanovanja**

PRIJEDLOG:

Promijeniti formulaciju u predmetnoj rečenici kako bi izneseni podatak bio točan, tj. koristiti izraz koji je originalno i upotrijebljen u Izvješću NSK koji se navodi kao izvor za podatak:

"Prema podacima na stranicama NSK temeljenima na izvješćima županijskih matičnih službi narodnih knjižnica, pokrivenost mreže narodnih knjižnica osigurana je za 80 % stanovnika RH, dakle, **od ukupnog broja od 4.284.889 stanovnika, 3.430.077 (ili 80%) stanovnika obuhvaćeno je nekim oblikom narodnoga knjižničarstva.**"

ILI

"Prema podacima na stranicama NSK temeljenima na izvješćima županijskih matičnih službi narodnih knjižnica, pokrivenost mreže narodnih knjižnica osigurana je **za na području 80 % stanovnika jedinica lokalne samouprave (gradova i općina) u RH, dakle za na području 20 % stanovnika jedinica lokalne samouprave nije osigurana dostupnost knjižničnih usluga stanovništvu u mjestu stanovanja.**"

Ako se želi za cijelo područje Hrvatske dobiti i istaknuti podatak **koliko zapravo stanovnika** ima mogućnost koristiti **knjižničnu uslugu u svome mjestu** stanovanja, potrebno je

1. prikupiti podatak **o broju naselja** (ne općina ili gradova, već naselja!) koja imaju knjižničnu uslugu, tj. zbrojiti:

a) BROJ NASELJA KOJA IMAJU STACIONIRANE KNJIŽNICE I

b) BROJ NASELJA KOJA SU OBUHVACENA STAJALIŠTIMA BIBLIOBUSA.

2. popisati i zbrojiti broj stanovnika svih gore navedenih naselja = broj stanovnika koji imaju knjižničnu uslugu u svome mjestu stanovanja.

U protivnom, ovako izneseni podatak kako je sada prezentirano u Prijedlogu Nacionalne strategije, stvara krivu sliku i daje lažni dojam da svega 20% stanovnika Hrvatske nema knjižničnu uslugu u

svome mjestu stanovanja, po čemu bi Hrvatska - kad bi to bilo točno! - bila po dostupnosti knjižničnih usluga u samom vrhu među najbogatijim i najrazvijenijim europskim državama.

Dodatno treba uzeti u obzir prometnu nepovezanost i slabo ili nikako razvijen javni lokalni promet na području većine hrvatskih županija. Zbog toga imamo česte situacije da npr. neku općinsku knjižnicu koja je udaljena svega 10 ili 15 kilometara od ostalih naselja u općini uopće ne mogu koristiti mještani tih naselja. Iako se to može činiti kao mala udaljenost, npr. na području zagrebačkog prstena gdje je autobusna povezanost dobra i razvijena, tj. javni lokalni autobusi su česti i vozni red redovit, ova je udaljenost nepremostiva npr. u ruralnim, brdsko-planinskim, otočnim i sl. područjima gdje takav javni prijevoz uopće ne postoji, ili je vrlo rijedak (npr. jedan autobus ujutro, jedan navečer i sl.) Stanovnicima koji nisu u mogućnosti sami voziti vlastiti automobil - bilo zbog toga što se radi o djeci, ili o starijim osobama, ili o osobama s raznim teškoćama, invaliditetom i sl., ili opet zbog slabijeg imovinskog stanja - ili nemaju nikoga tko bi ih mogao odvesti, praktično je onemogućeno korištenje sadržaja koji se nalaze npr. u općinskom ili gradskom središtu, pa tako i knjižnice.

Jedino moguće rješenje za pružanje redovite i kvalitetne knjižnične usluge u ovakvim područjima u današnjoj situaciji u Hrvatskoj (a i izglednoj situaciji za neko višegodišnje buduće razdoblje!) jesu pokretne knjižnice tj. bibliobusi koji će odlaziti direktno u ova mala naselja izvan općinskih i gradskih središta.

Str. 10.-13.

SWOT ANALIZA

PRIJEDLOZI ZA DOPUNE pod SNAGE / SLABOSTI / MOGUĆNOSTI / PRIJETNJE:

Snage:

Institucije (knjižnice) i MINISTARSTVA

- strana iskustva - uspješna promocija čitanja i pismenosti kroz djelovanje državnih agencija za poticanje čitanja

Nakladnici:

- postojanje i tradicija mehanizma ukupne velike finansijske potpore tiskanju knjiga i otkupu knjiga od nakladnika i autora od strane Ministarstva kulture

Slabosti:

OPĆENITO:

NEPOSTOJANJE DRŽAVNE SREDIŠNJE AGENCIJE ZA POTICANJE ČITANJA, kao krovne organizacije pod okriljem Vlade i ministarstava (kulture ili obrazovanja), koja bi se bavila istraživanjima i analizama zajednice, stanja i potreba, planiranjem i organiziranjem programa i aktivnosti,

kampanja i projekata, osiguravala infrastrukturu i promidžbu za njihovo provođenje u knjižnicama, školama, vrtićima i drugim ustanovama i institucijama cijeloj zemlji

Institucije (knjižnice)

- nedovoljna razvijenost knjižnične mreže, odnosno nepostojanje knjižnica ili bibliobusne usluge u svim gradovima i općinama, a pogotovo u manjim mjestima
- nepostojanje sustavne finansijske podrške nadležnog Ministarstva u uspostavi ili obnovi bibliobusnog voznog parka radi pružanja pokretnih knjižničnih usluga u sredinama gdje nema mjesnih knjižnica
- premalo zaposlenih u knjižnicama i u bibliobusima (rad u samo jednoj smjeni, premala dnevna i tjedna dostupnost knjižničnih usluga i programa, otežano organiziranje i provođenje programe za promociju čitanja)
- nedovoljna prostorna infrastruktura knjižnica - manjak prostora za održavanje programa za poticanje čitanje, manjak prostora za organiziranje posebnih odjela i/ili zbirki za mlade / bebe i roditelje / osobe treće životne dobi itd.;
- neprilagođeni prostori knjižnica i bibliobusa - npr. slabo dostupni osobama s invaliditetom i s teškoćama u kretanju

Nakladnici

- manjak specijalne građe na hrvatskom jeziku i skupa takva građa - tj. nepostojanje specijaliziranih proizvođača građe npr. za korisnike koji ne mogu čitati standardni crni tisk - za slike i slabovidne (npr. knjige na brajici), knjige s uvećanim tiskom, prilagođena građa za osobe s disleksijom (nezainteresiranost nakladnika zbog malog tržišta - potrebne državne potpore i poticaj!) **U specifičnom cilju 3.4. navedeno je kao Mjera poticanje ove produkcije!**

Mogućnosti:

OPĆENITO:

- mogućnost i potreba osnivanja DRŽAVNE SREDIŠNJE AGENCIJE ZA POTICANJE ČITANJA, kao krovne organizacije pod okriljem Vlade i ministarstava (kulture ili obrazovanja), koja bi se bavila znanstvenim istraživanjima i analizama zajednice, stanja i potreba, planiranjem i organiziranjem programa i aktivnosti, kampanja i projekata, osiguravala infrastrukturu i promidžbu za njihovo provođenje u knjižnicama, školama, vrtićima i drugim ustanovama i institucijama cijeloj zemlji

Institucije (knjižnice), Nakladnici

- preusmjeravanje tj. vraćanje dijela namjenskih sredstava Ministarstva kulture za otkup knjiga od nakladnika i autora u namjenska sredstva za nabavu građe u knjižnicama, te u sredstva za podupiranje izdavanja knjiga, uz uvjet da knjige koje dobiju takvu potporu budu jeftinije za krajnje kupce
- tj. umjesto da se knjižnicama šalje otkup kojega ne mogu planirati, i time se često uzrokuje gomilanje duplikata i viškova, da se knjižnicama omogući više namjenskih sredstava da mogu formirati što slobodnije i samostalnije, u skladu s pravilima struke, te što više u skladu s potrebama pojedine zajednice u kojoj konkretne knjižnice djeluju

- jeftinijom knjigom, koja primi državnu potporu za izdavanje, svim krajnjim kupcima omogućiti da povoljnije nabave te knjige, a isto tako bi i knjižnice mogle nabaviti više tih naslova i primjeraka koji im trebaju radi planskog popunjavanja fonda i zadovoljavanja potreba korisnika
- hitno usklađivanje legislative u području kulture i obrazovanja - sa zajedničkim ciljem da se kulturne i obrazovne usluge pa i programi usmjereni poticanju čitanja u narodnim knjižnicama mogu ravnopravno pružati što većem broju stanovnika svih dobnih skupina, grupacija i interesa

Prijetnje:

Institucije (knjižnice)

- nedostatak kapaciteta, u resursima postojećih ustanova i udruga - u kadrovskim, finansijskim, organizacijskim i svim drugim aspektima - za provođenje širih, nacionalno orijentiranih projekata za poticanje čitanja, s dobrim kampanjama i promidžbom koji i daju najviše rezultata, u slučaju ako se ne priđe osnivanju SREDIŠNJE DRŽAVNE AGENCIJE ZA POTICANJE ČITANJA, kao krovne organizacije pod okriljem Vlade i ministarstava (kulturne ili obrazovanja), koja bi se bavila istraživanjima i analizama zajednice, stanja i potreba, planiranjem i organiziranjem programa i aktivnosti, kampanja i projekata, osiguravala infrastrukturu i promidžbu za njihovo provođenje u knjižnicama, školama, vrtićima i drugim ustanovama i institucijama cijeloj zemlji
- NEUSKLAĐENOST LEGISLATIVE - npr. u području predškolskoj odgoja i knjižničarstva, koja brani i onemogućava knjižnicama organiziranje programa za poticanje čitanja za korisnike predškolce, jer te programe predškolska legislativa svrstava pod igraonice, za koje se traži ispunjavanje posebnih propisa u pogledu prostora, zaposlenika itd. (isto kao i za dječje vrtiće) koji nisu u skladu s knjižničnim propisima - posljedica: onemogućavanje osobito manjih knjižnica u malim mjestima da provode programe poticanja čitanja za djecu, upravo tamo gdje su takvi programi najpotrebniji tj. gdje ne postoji drugi kulturni sadržaji za djecu
- školske knjižnice: nepostojanje namjenskih sredstava resornog Ministarstva (MZOS) za nabavu knjižnične građe i plansku izgradnju fondova školskih knjižnica
- smanjenje novca od strane resornog Ministarstva kulture za plansku nabavu knjižnične građe u narodnim knjižnicama, a povećavanje količina građe pristigle neplanski - iz otkupa Ministarstva kulture od nakladnika i autora
- daljnje smanjenje broja zaposlenika u knjižnicama koji je već sada premali - nedovoljno stručnoga kadra za potrebe organizacije i provođenja programa za poticanje čitanja

Str. 18.

CILJEVI I MJERE

PRIJEDLOG DOPUNE STRATEŠKIH CILJEVA:

- (1) uspostavljanje učinkovitog društvenog okvira za podršku čitanju **OSNIVANJEM I EKIPIRANJEM STRUČNIM OSOBLJEM SREDIŠNJE DRŽAVNE AGENCIJE ZA POTICANJE ČITANJA, kao nositelja svih budućih aktivnosti vezanih za poticanje čitanja na nacionalnom nivou,**
- (2) razvoj čitalačke pismenosti i poticanje čitatelja na aktivno i kritičko čitanje i
- (3) povećanje dostupnosti knjiga i drugih čitalačkih materijala.

OBRAZLOŽENJE:

Jedino **formiranjem posebne institucije s dovoljnim brojem zaposlenih stručnjaka** koja će kao svoj osnovni zadatak imati razvoj i poticanje čitanja, kao što je to već organizirano u drugim zemljama koje uspješno provode kampanje s ovom svrhom, moći će se ostvariti "učinkoviti društveni okvir za podršku čitanju, osigurati uvjeti za provedbu i praćenje Strategije te za evaluaciju njezinih učinaka, provesti znanstvena istraživanja koja će rezultirati spoznajama važnim za poticanje čitanja, uspostaviti sustav distribucije informacija, poticati međusektorsko povezivanje i suradnju svih institucionalnih i izvaninstitucionalnih sudionika na području poticanja čitanja, kao i provodi redovite, a ne samo sporadične, nacionalne kampanje poticanja čitanja..." itd.

U protivnom, iz postavljenih ciljeva kao što je predloženo, ostaje nejasno tko će i kako provoditi sve zacrtane aktivnosti i ostvarivati ciljeve? **Udruge čiji su članovi volonteri**, koje su do sada u suradnji s pojedinim ustanovama i institucijama ulazeći ogromne napore i energiju provodile nacionalne kampanje, ili pojedine lokalne kampanje koje provode pojedine ustanove na ograničenom području, nemaju dovoljno kapaciteta ni resursa kako bi mogle biti temelj za dugoročno i sustavno, te nacionalno sveobuhvatno djelovanje na poticanju čitanja - to može samo od Vlade poduprijeta državna agencija kao krovna institucija za cijelo vrlo složeno područje poticanja čitanja.

Radna skupina na nivou MK i MZOS, predviđena na str. 19., može biti zadužena za **formalno praćenje provedbe Strategije**, ali nejasno ostaje kako bi takva radna skupina (sastavljena od ljudi koji su vjerojatno zaposleni negdje drugdje, i koji će se sastajati samo povremeno) mogla imati dovoljno kapaciteta za sve zadatke koji su im namijenjeni - koordinaciju svih aktivnosti, koje bi se trebale pomno planirati i organizirati, te odvijati na dnevnoj bazi, praćenje provedbe, evaluaciju učinaka, rješavanje teškoća i problema u hodu, na terenu ...itd.

Str. 19.-24.

Strateški ciljevi, specifični ciljevi i mјere

KOMENTAR:

Kompletan opis strateških ciljeva, specifičnih ciljeva i mјera zapravo predstavlja sažeti program rada jedne **buduće državne agencije za poticanje čitanja!**

Str. 26.

6. INSTITUCIONALNI I FINANCIJSKI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE

KOMENTAR:

Problematično je što se čak niti u ovom poglavlju koje se prvenstveno bavi institucionalnim i finansijskim okvirom za provedbu Strategije, **nigdje se ne spominje, niti kao potreba, niti kao mogućnost, makar u nekom dužem vremenskom razdoblju, čvršćeg utemeljivanja projekata i kampanja te svih aktivnosti u poticanju čitanja kroz osnivanje jedne posebne tome namijenjene državne agencije** ili neke slične institucije pod okriljem Vlada i ministarstava.

Nije posve jasno zbog čega autori Prijedloga Strategije nisu niti dotakli ovo pitanje, da li je to zbog toga što je ova Strategija relativno kratkoročnog karaktera, ili je razlog nešto drugo. Ali, indikativno je da se nepredviđanjem i neosiguravanjem potrebe za uspostavom čvrstih temelja za budući sustavan rad i djelovanje u svim nacionalnim aktivnostima usmjerenima poticanju čitanja na taj način cijeloj ovoj problematici prilazi nedovoljno usustavljeni, s previše nepoznanica i nedorečenosti, s premalo mogućnosti za dugoročno planiranje aktivnosti i očekivanih rezultata.

7. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE STRATEGIJE 2015. – 2017.

Specifični cilj: 3.3. Osigurati veću dostupnost knjige putem narodnih knjižnica

Mjera: 3.3.1. Osigurati alternativne načine dolaska do knjige za populaciju kojoj nisu na raspolaganju knjižnične usluge u mjestu stanovanja

PRIMJEDBA:

Nije jasno koji su to "alternativni" načini dolaska do knjige za populaciju kojoj nisu na raspolaganju knjižnične usluge u mjestu stanovanja?

Kao pokazatelj rezultata ove mjere navodi se "broj realiziranih akcija dostave knjiga za populaciju kojoj nisu na raspolaganju knjižnične usluge u mjestu stanovanja".

Nije jasno kako se i preko koga, te gdje sve točno, misle provoditi "akcije dostave knjige"?!

Pretpostavka je da bi te "akcije" vjerojatno trebale biti povremene, možda jednokratne, u nekom određenom dužem vremenskom razdoblju, možda provođene putem volontera?

Stoga nije jasno kako se na ovaj način namjerava osigurati trajna i kontinuirana mogućnost poticanja čitanja za stanovnike osiguravanjem građe za čitanje, ako oni nemaju na raspolaganju knjižničnu uslugu?!

PRIJEDLOG:

Nesumnjivo je jasno i stručno dokazano u praksi širom svijeta, a tako i kod nas, kako **u mjestima u kojima nema stacionirane knjižnice, jedini način za pružanje redovite i kvalitetne knjižnične usluge, kao temeljne kulturne ponude, definitivno mogu biti samo organizirane službe pokretnih knjižnica, tj. uspostavljena bibliobusna stajališta.** Ovdje se misli na knjižničnu uslugu koja podrazumijeva ne samo trajno i kontinuirano osiguravanje odgovarajuće literature za čitanje, već i drugih izvora informacija, te druge usluge koje knjižnice, standardno pružaju, a uz obavezne programe poticanja čitanja, to su i informacijske i tehnološke, kulturno-obrazovne usluge, podrška cjeloživotnom učenju itd.

PREDLAŽE SE IZMJENA:

Mjera:

3.3.1 Za populaciju kojoj u mjestu stanovanja nisu na raspolaganju knjižnične usluge stacionirane knjižnice, omogućiti korištenje usluga pokretnih knjižnica u svim dijelovima RH, tj. na području svih županija

Pokazatelj rezultata:

Uspostavljene nove službe pokretnih knjižnica, broj nabavljenih novih i/ili obnovljenih bibliobusnih vozila, broj stajališta bibliobusa, broj obuhvaćenih naselja, broj korisnika i korištenja pokretnih knjižnica.

Važna napomena:

Popunjeni obrazac dostaviti na adresu elektronske pošte: strategija.citanja@min-kulture.hr, zaključno do: 20. svibnja 2015.